

УДК 343.121.4 (477)

ПРАВО МАТИ САМОСТІЙНО ОБРАНОГО ЗАХИСНИКА

Тетяна ВОЛОШАНИВСЬКА,
кандидат юридичних наук,
викладач кафедри кримінального процесу
Одеського державного університету внутрішніх справ

АНОТАЦІЯ

У статті здійснений аналіз рішень Європейського суду з прав людини та положень чинного кримінального процесуального законодавства України щодо реалізації права на захист через адвоката за своїм вибором. Розглянуто співвідношення понять «залучення захисника», «призначення захисника» та «запрошення захисника» у кримінальному провадженні. Проаналізовано стадії Методу оцінки відповідності обмеження доступу до адвоката праву на справедливий суд, що застосовується Європейським судом з прав людини. Встановлено, що на першій стадії Суд має оцінити існування вагомих підстав для такого обмеження, на другій – розмір шкоди, яку було завдано праву на захист у справі обмеженням, що розглядається.

Ключові слова: право на захист, суб'єкти захисту, засада забезпечення права на захист, права підозрюваного, права обвинуваченого, європейські стандарти справедливого судового розгляду, ефективний захист у кримінальному провадженні.

THE RIGHT TO HAVE A SELF-SELECTED ATTORNEY

Tetiana VOLOSHANIVSKA,
Candidate of Law Sciences,
Lecturer of Department of Criminal Procedure of
Odessa National University of Internal Affairs

SUMMARY

The article analyzed the decisions of the European Court of Human Rights and the provisions of the current criminal procedural legislation of Ukraine about the realization of ensuring the right to protection through a advocate by their choice. It was argued the interrelation between the concepts of “involvement of the advocate”, “appointment of the advocate” and “invitation of the advocate” in criminal proceedings. It was analyzed the stages of the Method of Assessing the Conformity of Restricting the Attorney’s Right to a Fair Trial, that used in European Court of Human Rights. It was established that, on the first stage, the Court must assess the existence of valid grounds for such a restriction, and on the second stage, the amount of damage caused to the right to defend in the case of the restriction under consideration.

Key words: right to protection, subjects of protection, basis for ensuring the right to protection, rights of suspect, rights of accused, European standards for fair trial, effective protection in criminal proceedings.

Постановка проблеми. Забезпечення обвинуваченому права на захист, згідно зі ст. 129 Конституції України (далі – КУ), є основною засадою судочинства, а відповідно до ст. 7 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК), віднесено до загальних засад кримінального провадження.

Окрім того, ст. 59 КУ проголошує право кожного на правову допомогу та вільний вибір захисника своїх прав, а ст. 63 КУ закріплює право на захист підозрюваного, обвинуваченого чи підсудного.

Варто зауважити, що у ст. 20 КПК розкривається зміст забезпечення права на захист як загальної засади кримінального провадження та закріплено право підозрюваного, обвинуваченого, виправданого, засудженого на захист, яке полягає в наданні йому можливості дати усні або письмові пояснення щодо підозри чи обвинувачення; право збирати і подавати докази; брати особисту участь у кримінальному провадженні; користуватись правовою допомогою захисника; реалізовувати інші процесуальні права, передбачені у КПК.

Право особи на захист у кримінальному провадженні, зокрема у контексті його тлумачення Європейським судом з прав людини (далі – ЄСПЛ), досліджували багато науковців, зокрема: А.А. Ахундова, О.Р. Балацька, О.А. Банчук, Т.Б. Вільчик, І.В. Гловюк, К.В. Горностаї, Д.А. Гудима,

О.М. Дроздов, І.В. Дубівка, І.М. Зубач, О.В. Климович, С.О. Ковальчук, Р.О. Куйбіда, О.П. Кучинська, П.М. Маланчук, О.В. Малахова, Т.М. Мирошниченко, М.Г. Моторигіна, В.О. Попелюшко, Є.В. Смирнов, О.С. Старенький, Т.І. Фулей, О.Г. Шнягін, Б.І. Яворський, О.Г. Яновська й ін. Проте сьогодні залишається проблема забезпечення ефективності права на захист у кримінальному провадженні.

Мета і завдання статті – зробити аналіз рішень Європейського суду з прав людини та положень чинного кримінального процесуального законодавства України щодо реалізації права на захист через адвоката за своїм вибором у кримінальному провадженні.

Виклад основного матеріалу. Як слушно зазначає К.М. Северин, забезпечення права на захист за допомогою інституту адвокатури є однією з головних гарантій захисту прав осіб, підозрюваних чи обвинувачених у скоєнні злочину, реалізація якого повинна супроводжуватися умовами вільного вибору захисника [5, с. 92]. П. 3 (с) ст. 6 Конвенції, окрім права представляти самого себе, гарантує кожній людині право на захист через адвоката за своїм вибором. Зазначена норма не визначає порядку здійснення цього права. На думку Суду, вона залишає договірним державам право самим обрати спосіб, яким передбачені нею гарантії мають забезпечуватися в їхніх судових системах, а завдання Суду полягає лише в з'ясуванні, чи відповідає

обраний ними спосіб вимогам справедливого судового розгляду (“*Imbrioscia v. Switzerland*” [14]).

Так, у справі «Дудченко проти Росії» (Заява № 37717/05) від 7 листопада 2017 р. [4] заявник стверджував, що він не зміг захистити себе за допомогою юридичної допомоги особи, яку він сам обрав. Дослідивши всі обставини справи, ЄСПЛ констатував, що суд першої інстанції дав відповідні та достатні підстави для відмови щодо брата заявника, уважаючи, що як адвокат, який спеціалізується в цивільних справах, він не зможе забезпечити ефективний захист заявника відповідно до кримінального процесу, але не було жодних суттєвих і достатніх підстав для ухвалення рішення про усунення Г. як адвоката заявника, який представляв його протягом більшої частини слідства. Проте, з огляду на короткий період, протягом якого заявник не був представлений обраним ним адвокатом, і той факт, що протягом цього періоду відсутні визнання чи інші докази, що мають суттєвий вплив на подальший розвиток справи, Суд дійшов висновку, що відвід Г. як захисника заявника не призвів до безповоротної шкоди захищеним правам заявника і підрвав справедливість процесу загалом (п. 154–159).

Отже, ЄСПЛ підходить до оцінки дотримання права на вільно обраного захисника індивідуально, з урахуванням конкретних обставин справи. Відповідні принципи були сформульовані у справі «Дворські проти Хорватії» ([GC], № 25703/11, § 76–82, ECHR, 2015 р.) [13], де, зокрема, зазначено, що в таких випадках завдання Суду полягатиме в оцінюванні того, чи враховані, з огляду на провадження загалом, права захисту на «негативний вплив» настільки, що підривають їхню загальну справедливість (див., наприклад, рішення у справах “*Croissant проти Німеччини*” від 25 вересня 1992 р.; “*Кліментьєв проти Росії*” від 16 листопада 2006 р.; “*Мартін проти Естонії*” від 30 травня 2013 р.). Першим кроком має стати оцінка того, чи було продемонстровано, з урахуванням конкретних обставин кожної справи, що існують відповідні та достатні підстави для підтримання або перешкодження бажанню підсудного самому обрати юридичного представника. Якщо таких причин немає, Суд повинен продовжувати оцінювати загальну справедливість кримінального провадження. Водночас Суд може враховувати низку чинників, зокрема характер судового провадження та застосування певних професійних вимог; обставини, пов’язані із призначенням адвоката й існуванням можливостей оскаржити це рішення; ефективність адвокатської допомоги; використання судом першої інстанції будь-яких тверджень, поданих обвинуваченим під час розгляду справи (п. п. 81, 82).

Право на вільний вибір захисника відображено в ч. 1 ст. 48 КПК України, згідно з якою захисник може в будь-який момент бути залученим підозрюваним, обвинуваченим, їхніми законними представниками, а також іншими особами за проханням чи згодою підозрюваного, обвинуваченого до участі у кримінальному провадженні. Водночас на слідчого, прокурора, слідчого суддю, суд покладено обов’язок надати затриманій особі чи особі, яка тримається під вартою, допомогу у встановленні зв’язку із захисником або особами, які можуть запросити захисника, а також надати можливість використати засоби зв’язку для запрошення захисника. У положеннях Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» № 2617–VIII від 22 листопада 2018 р. зазначається, що уповноважена службова особа, яка здійснила затримання, та дізнавач повинні негайно повідомити особі зрозумілою для неї мовою підстави затримання та у вчиненні якого кримінального правопорушення вона підозрюється, а також роз’яснити їй

право мати захисника. Крім того, слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд зобов’язані утримуватися від надання рекомендацій щодо залучення конкретного захисника.

Право на захисника є основоположним серед тих прав, які складають поняття справедливого суду, та забезпечує ефективність решти гарантій, установлених ст. 6 Конвенції, а також вимагає особливого захисту норми «свідомої та розумної відмови», встановленої практикою Суду (“*Dvorski v. Croatia*” [13]).

Але на практиці нерідко трапляються випадки обмеження цього права, що пов’язані з неправильним розумінням норм чинного КПК України. Так, характерним прикладом є ухвала слідчого судді Рівненського міського суду від 30 жовтня 2013 р. У даному судовому рішенні зазначається, що 7 жовтня 2013 р. адвокатом ОСОБА_2 подано клопотання старшому слідчому відділу в ОВС УБОЗ в Рівненській області ОСОБА_3 про проведення одночасного допиту між підозрюваними, потерпілими та свідками у кримінальному провадженні. До вказаного клопотання було долучено угоди доручення на здійснення захисту у кримінальному провадженні ОСОБА_5 та ОСОБА_4, а також копія свідчення про право зайняття адвокатською діяльністю. 7 жовтня 2013 р. постановою слідчого було відмовлено в залученні адвоката ОСОБА_2 як захисника ОСОБА_4 з мотивів відсутності згоди ОСОБА_4. Слідчий суддя, задовольняючи скаргу захисника, наголосив, що КПК України не передбачає можливості відмови слідчого у залученні захисника [10].

В ухвалі слідчого судді Звенигородського районного суду Черкаської області від 3 серпня 2017 р. зазначається, що ОСОБА_2 в інтересах ОСОБА_1 18 липня 2017 р. подав клопотання про залучення його як захисника і на підтвердження своїх повноважень як захисника підозрюваного надав слідчому документи, що підтверджують його повноваження: копію угоди, свідчення про право заняття адвокатською діяльністю, оригінал ордеру, проте в задоволенні вказаного клопотання слідчим було відмовлено, оскільки в матеріалах кримінального провадження відсутні будь-які відомості від ОСОБА_1 щодо його згоди на залучення ОСОБА_2 його захисником. Задовольняючи скаргу захисника, слідчий суддя зазначив, що оскільки договір про надання правової допомоги укладено відповідно до норм КПК України і заявником надано всі документи на підтвердження повноважень, то у слідчого були відсутні підстави для відмови в його залученні. Для перевірки здійснення представництва інтересів підозрюваного слідчий міг перевірити наявність згоди ОСОБА_1 на здійснення його захисту ОСОБА_2, оскільки, відповідно до ст. 51 КПК України, передбачено саме наявність такої згоди [9].

Справді, КПК України передбачає наявність наступної згоди підозрюваного, обвинуваченого у випадках запрошення адвоката іншими особами (ст. 51). Крім того, обов’язок перевірити наявність такої згоди, незважаючи на відсутність прямої вказівки у КПК України, покладається саме на слідчого, прокурора, суд, тобто на державні органи, що ведуть провадження. І це впливає із загального положення про забезпечення права на захист, передбаченого ст. 20 КПК України.

Водночас право на захист за допомогою адвоката за своїм вибором не є абсолютним. Як уже зазначалось, ЄСПЛ вважає, що зазвичай доступ до адвоката повинен надаватися із моменту першого допиту підозрюваного поліцією. Водночас Суд дійшов висновку, що право доступу до адвоката може підлягати обмеженням за наявності переконливих підстав для цього (“*Salduz v. Turkey*” [15]). У таких справах питання полягає в тому, чи було обмеження необхідним для досягнення законної мети і пропорційним їй, а також чи не привело таке обмеження з погляду процесу

загалом до позбавлення обвинуваченого права на справедливий судовий розгляд (“S. v. Switzerland” [16], “Brennan v. the United Kingdom” [17]). Право на захист як таке буде у принципі непоправно порушено, якщо інкримінуючі показання, отримані від особи під час допиту правоохоронними органами за відсутності захисника, використовуватимуться з метою її засудження (“Salduz v. Turkey” [16]).

Метод оцінки відповідності обмеження доступу до адвоката праву на справедливий суд, що застосовується ЄСПЛ, складається із двох стадій. На першій стадії Суд має оцінити наявність вагомих підстав для такого обмеження, на другій – розмір шкоди, яку було завдано праву на захист у справі обмеженням, що розглядається. Тобто Суд має дослідити вплив обмеження на загальну справедливість провадження та вирішити, чи було провадження справедливим загалом (“Ibrahim and Others v. the United Kingdom” [19], «Сітневський та Чайковський проти України» [8]).

Чинний КПК України не передбачає можливості обмеження доступу до адвоката, як, наприклад, законодавство Туреччини в зазначеній справі «Салдуз проти Туреччини», тому будь-яке обмеження доступу до адвоката є безпідставним та буде визнаватися ЄСПЛ порушенням права на захист.

ЄСПЛ підкреслив, що обвинувачений має право користуватись послугами захисника на свій вибір, якщо він володіє для цього достатніми фінансовими коштами (“Campbell and Fell v. United Kingdom” [11]). Суд визнав, що право на захисника за своїм вибором підлягає деяким обмеженням, коли йдеться про безоплатну правову допомогу. Водночас, призначаючи захисника, національні органи можуть урахувати побажання обвинуваченого, проте ці побажання можуть бути не дотримані, якщо є відносні та достатні підстави допускати, що в цьому є необхідність (“Lagerblom v. Sweden” [18], “Vozhigov v. Russia” [2], “Croissant v. Germany” [12]).

Отже, право на вибір захисника в разі надання організованої державою безоплатної правової допомоги тлумачиться досить вузько – йому відповідає обов’язок державних органів і посадових осіб за можливості врахувати це право.

Право на вибір захисника може бути обмеженим також у випадках зайнятості адвоката, обраного обвинуваченим, необхідності дотримуватись розумних строків розгляду кримінальної справи, недостатньої кваліфікації обраного представника (“Mayzit v. Russia” [3], “Meftah and Others v. France” [7]).

КПК України також передбачає можливість такого обмеження. Так, ч. 1 ст. 53 встановлено, що виключно в невідкладних випадках, коли є потреба у проведенні невідкладної процесуальної дії за участю захисника, а завчасно повідомлений захисник не може прийти для участі у проведенні процесуальної дії чи забезпечити участь іншого захисника або якщо підозрюваний, обвинувачений виявив бажання, але ще не встиг залучити захисника або прибуття обраного захисника неможливе, слідчий, прокурор, слідчий суддя чи суд залучають захисника для проведення окремої процесуальної дії в порядку, передбаченому ст. 49 КПК України.

Так само стурбованість закордонних дослідників викликала можливість призначити захисника обвинуваченому органами публічної влади (слідчий, прокурор, навіть суддя), до того ж така можливість обмеження основоположного права обвинуваченого на призначення захисника за власним вибором не могла, на їхню думку, бути виправдана терміновістю. У справді нагальних випадках, якщо обраний обвинуваченим адвокат не з’являється, пропонувалось відкладення відповідних процесуальних дій і попередження захисника щодо його можливої відповідальності за будь-яке нез’явлення без вагомих причин. Закордонний досвід свідчить, що у випадках, коли дію аж ніяк не можна перенести

на інший день, зазвичай захисник, який веде справу, посилає замість себе адвоката, що працює разом із ним, або іншого надійного адвоката, а за неможливості – має негайно надіслати запит до об’єднання адвокатів (органу самоврядування адвокатури) або до іншого незалежного органу із проханням невідкладно виділити чергового адвоката для участі в цій окремій дії, яку не можна відтермінувати. Призначати адвоката слідчі чи прокурори в жодному разі не повинні: їхня єдина функція має обмежуватись спрямуванням доручення до об’єднання адвокатів. Окрім того, будь-які висновки щодо термінового характеру дії має робити судовий орган [1, с. 33–34].

І в такому разі висновки європейських експертів потребують уточнень. Насамперед викликає сумнів доречність останньої пропозиції. Якщо б вона була реалізована, то слідчому для залучення захисника за необхідності проведення невідкладної процесуальної дії варто було б звернутися до суду, щоб той ухвалив рішення про терміновість такої процесуальної дії. Водночас така ускладнена процедура взагалі ставить під сумнів можливість проведення слідчої дії терміново. Справді, суд повинен оцінити, чи справді була необхідність у терміновому проведенні тієї чи іншої слідчої дії за відсутності обраного обвинуваченим захисника, але така оцінка вже буде зроблена після проведення цієї слідчої дії, під час розгляду кримінального провадження, і якщо така терміновість не буде доведена, то й отримані у процесі такої слідчої дії докази не можуть бути покладені судом в основу вироку як такі, що отримані з порушенням права особи на захист (п. 3 ч. 2 ст. 87 КПК України). Отже, слідчий повинен бути зацікавленим забезпечити можливість участі обраного обвинуваченим захисника і залучити іншого захисника лише у крайньому разі.

Що стосується недопустимості призначення захисника обвинуваченому органами публічної влади, то фактично КПК України таких повноважень щодо призначення захисника цим органам не надає. Варто розмежувати поняття «призначення» та «залучення» захисника. Як випливає зі ст. 49 КПК України, у визначених випадках слідчий, прокурор, слідчий суддя залучає адвоката, для чого доручає відповідному органу (установі), уповноваженому законом на надання безоплатної правової допомоги, призначити адвоката. Тобто загалом ця процедура відповідає закордонному досвіду. Проте її законодавче врегулювання потребує коригування.

Досліджуючи понятійний апарат інституту захисту в частині вживання термінів «залучення захисника», «призначення захисника» та «запрошення захисника», Є.В. Смирнов слушно зазначає, що фактично в поняття «залучення захисника» законодавцем покладено два різнопланові аспекти (ст. ст. 48 та 49 КПК України): 1) реалізацію права підозрюваного, обвинуваченого на професійний захист адвокатом; 2) обов’язок слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду залучити захисника за призначенням. Водночас у ч. 1 ст. 48 КПК України вжито термін «запрошення захисника». У КПК України водночас уживається термін «призначення захисника», але він стосується виключно органу (установи), яка уповноважена законом на надання безоплатної правової допомоги (ч. 2 ст. 48, ч. 2 ст. 49, ч. 3 ст. 54 КПК України). На думку Є.В. Смирнова, за вживання вказаних термінів необхідно чітко розмежувати суб’єктів, які залучають захисника до провадження: запрошення захисника може відбуватися лише за бажанням підозрюваного, його родичів або третіх осіб, а залучення – тільки за постановою слідчого або прокурора (ухвалою слідчого судді, суду), якою вказані особи доручають відповідному органу (установі), уповноваженому законом на надання безоплатної правової допомоги, призначити адвоката для здійснення захисту за призначенням та забезпечити його прибуття в зазначені в

постанові (ухвалі) час і місце для участі у кримінальному провадженні [6, с. 34].

Висновки. Справді, термін «залучення» вживається як у разі обрання захисника самим обвинуваченим (підозрюваним), так і тоді, коли захисник призначається за дорученням слідчого, прокурора чи слідчого судді. Зрозуміло, що ці органи не можуть мати таких самих повноважень щодо обрання захисника, що й обвинувачений, тому доцільніше говорити не про залучення ними захисника, а про забезпечення його участі у кримінальному провадженні, – власне така термінологія і вжита в ч. 1 ст. 49 КПК України. Тому, як видається, доцільно упорядкувати термінологію КПК України шляхом внесення до нього змін, якими передбачити, що підозрюваний, обвинувачений, їхні законні представники, інші особи на прохання чи за згодою підозрюваного, обвинуваченого, залучають захисника; орган (установа), уповноважений законом на надання безоплатної правової допомоги, у випадках, передбачених ч. 1 ст. 49 КПК України, призначає захисника для участі у кримінальному провадженні; а слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд зобов'язані забезпечити його участі. В обвинуваченого (підозрюваного) є право вимагати від владних органів забезпечення його права на захист, зокрема забезпечення участі у провадженні захисника. Варто також доповнити положення ст. 49 КПК України зазначенням про обов'язок органу (установи), уповноваженої законом на надання безоплатної правової допомоги, під час призначення захисника враховувати, за можливості, побажання підозрюваного, обвинуваченого, що відповідатиме європейським стандартам правосуддя. Для цього доцільно ч. ч. 2 та 3 ст. 49 КПК України викласти в такі редакції:

«2. У випадках, передбачених ч. 1 першою цієї статті, слідчий, прокурор виносить постанову, а слідчий суддя та суд постановляє ухвалу, якою доручає відповідному органу (установі), уповноваженому законом на надання безоплатної правової допомоги, призначити адвоката для здійснення захисту за призначенням та забезпечити його прибуття в зазначені в постанові (ухвалі) час і місце для участі у кримінальному провадженні. Якщо підозрюваний, обвинувачений виставляє побажання щодо призначення конкретного захисника, слідчий, прокурор, слідчий суддя або суд зобов'язані зазначити це в постанові (ухвалі) про доручення призначити адвоката.

3. Постанова (ухвала) про доручення призначити адвоката негайно направляється відповідному органу (установі), уповноваженому законом на надання безоплатної правової допомоги, і є обов'язковою для негайного виконання. Невиконання, неналежне або несвочасне виконання постанови (ухвали) про доручення призначити адвоката призводять до відповідальності, установлені законом. У разі призначення адвоката орган (установа), уповноважений законом на надання безоплатної правової допомоги, за можливості, враховує побажання підозрюваного, обвинуваченого, якщо вони зазначені в постанові (ухвалі) про доручення призначити адвоката».

Держава має право регламентувати доступ адвокатів до суду, а в низці випадків забороняти це окремим особам. Це, зокрема, може стосуватись і осіб, що не мають статусу адвоката. Чинний КПК України передбачає участь як захисників лише адвокатів. Така норма практикою ЄСПЛ визнається такою, що цілком відповідає положенням ст. 6 Європейської конвенції з прав людини.

Список використаної літератури:

1. Висновок щодо проекту Кримінально-процесуального кодексу України : Joint Programme between the European Union and the Council of Europe on Transparency and Efficiency of the Judicial System of Ukraine (TEJSU project), Страсбург,

2 листопада 2011 р. : DG -I (2011)16. Страсбург, 2011. 90 с. URL: http://coe.kiev.ua/projects/cti/Draft_CPC_expertisefinal1_Ukr.pdf.

2. Дело «Вожигов против России» (“Vozhigov v. Russia”). URL: <http://www.ip-centre.ru/assets/files/cases/CASE-OF-VOZHIGOV-v.-RUSSIA--Russian-Translation.pdf>.

3. Дело «Майзит (Mayzit) против Российской Федерации». URL: http://european-court.ru/uploads/ECHR_Mayzit_v_Russia_20_01_2005.doc.

4. Рішення у справі «Дудченко проти Росії» (заява №37717/05) від 7 листопада 2017 р. URL: <https://www.echr.com.ua/wp-content/uploads/2017/11/dudchenko-protiv-rossii.pdf>.

5. Северин К.М. Принципи адвокатської діяльності : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.10. Луцьк, 2015. 237 с.

6. Смирнов Є.В. Участь захисника в реалізації процесуальних прав підозрюваного (обвинуваченого) у кримінальному провадженні : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Запоріжжя, 2016. 247 с.

7. Справа «Мефтах та інші проти Франції» (“Meftah and Others v. France”). URL: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/7864c99c46598282c2257b4c0037c014/ac7e4fdea1043c2ac22580f8003e2afa/\\$FILE/Мефтах та інші проти Франції.pdf](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/7864c99c46598282c2257b4c0037c014/ac7e4fdea1043c2ac22580f8003e2afa/$FILE/Мефтах та інші проти Франції.pdf).

8. Справа «Сітневський та Чайковський проти України». URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/974_b91.

9. Ухвала слідчого судді Звенигородського районного суду Черкаської області від 3 серпня 2017 р. (справа №694/905/17-к). URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/68153652>.

10. Ухвала слідчого судді Рівненського міського суду від 30 жовтня 2013 р. (справа № 569/19149/13-к). URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/47389645>.

11. Case of Campbell and Fell v. United Kingdom. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-57771%22%5D%7D>.

12. Case of Croissant v. Germany. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/ENG#%7B%22itemid%22:%5B%22001-57736%22%5D%7D>.

13. Case of Dvorski v. Croatia. URL: <https://www.legal-tools.org/doc/388f83/pdf>.

14. Case of Imbrioscia v. Switzerland. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22appno%22:%5B%2213972/88%22%5D,%22itemid%22:%5B%22001-57852%22%5D%7D>.

15. Case of Salduz v. Turkey. URL: [http://cambodia.ohchr.org/sites/default/files/echrsource/Salduz%20v.%20Turkey%20\[27%20Nov%202008\]%20\[EN\].pdf](http://cambodia.ohchr.org/sites/default/files/echrsource/Salduz%20v.%20Turkey%20[27%20Nov%202008]%20[EN].pdf).

16. Case of S. v. Switzerland. URL: <https://swarb.co.uk/sv-switzerland-echr-28-nov-1991/>.

17. Case of Brennan v. the United Kingdom. URL: <https://www.legal-tools.org/doc/c6dd43/pdf>.

18. Case of Lagerblom v. Sweden. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/ENG#%7B%22itemid%22:%5B%22001-60884%22%5D%7D>.

19. Case of Ibrahim and Others v. the United Kingdom. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22documentcollectionid%22:%5B%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22%5D,%22imid%22:%5B%22001-166680%22%5D%7D>.

ДОВІДКА ПРО АВТОРА

Волошанівська Тетяна Володимирівна – кандидат юридичних наук, викладач кафедри кримінального процесу Одеського державного університету внутрішніх справ

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Voloshanivska Tetiana Volodymyrivna – Candidate of Law Sciences, Lecturer of Department of Criminal Procedure of Odessa National University of Internal Affairs

t.voloshanivska@gmail.com